

جو حاکم بر کلاس فراگیر

ترجمه: آناهیتا خضری کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی

چکیده

کیفیت محیط کلاس تأثیر زیادی در موفقیت دانش آموزان دارد. در محیط سازنده و در کنار معلم خوب، یادگیری بهتر انجام می شود. آموزش فراگیر رویکردی مبتنی بر عادی سازی است و هدف آن آماده کردن فرد با نیازهای ویژه برای زندگی مناسب در جامعه است. در آموزش فراگیر دانش آموزان دارای نیازهای ویژه در کلاسهای درس عادی در کنار سایر دانش آموزان با استفاده از خدمات معلم مرجع (رابط) به عنوان تسهیل گر، مشغول به تحصیل می شوند. ایجاد جو روان شناختی^۱ برای یادگیری بهتر در نظام آموزشی فراگیرسازی شده، امر مهمی است که به منظور تحقق چنین جوی لازم است معلم به سه عامل روابط^۲، پیشرفت فردی^۳ و حفظ نظام کلاس^۴ توجه کند. در مقاله حاضر ضمن تعریف این سه عامل، راه کارهایی برای ایجاد روابط مثبت در محیط کلاس، پیشرفت فردی دانش آموزان و حفظ ساماندهی محیط کلاس ارائه می شود.

مقدمه

محیط کلاس که با عباراتی نظیر فضای کلاس، فضای روان شناختی، جو و یا محیط یادگیری نیز شناخته می شود، تأثیر زیادی در موفقیت دانش آموزان دارد. زمانی که دانش آموزان ادراک و احساس مثبت و رضایت بخشی نسبت به محیط کلاس و به ویژه معلم داشته باشند بهتر یاد می گیرند. اصل کلیدی در محیط کلاس ایجاد جو روان شناختی برای یادگیری بهتر است. برای ایجاد چنین جوی در کلاس لازم است به سه عامل روابط، پیشرفت فردی و حفظ نظام کلاس توجه شود.

با شکست را تجربه می کنند. در اغلب موارد چنین دانش آموزانی از طرف دیگران طرد شده و حتی مورد خصومت واقع می شوند. بسیاری از این دانش آموزان به محیط یادگیری و توانایی خود برای ماندن در آن محیط اعتماد ندارند. معلمان باید بدانند این افراد در معرض کاهش اعتماد به نفس، افسردگی، عصبانیت، ترس و اضطراب قرار داشته و این مسایل بر یادگیری آنها تأثیر منفی دارند. راهبردهای زیر را می توان جهت ایجاد محیطی آرام و قابل اطمینان برای دانش آموزان در نظر گرفت:

- درک احساسات دانش آموزان و اینکه چگونه انگیزه هایشان برای یادگیری افزایش یا کاهش می یابد.

- ایجاد محیطهای یادگیری با تأکید بر احساسات مثبت و کاهش احساسات منفی تا حد امکان

- درک اینکه دانش آموزان هر روز با احساسات و هیجانات متفاوت به مدرسه می آیند و این هیجانات برخی از آنها را پریشان می کند.

- افزایش و تقویت احساس مثبت در فرایند یادگیری

- ایجاد محیطهایی با ویژگیهای پایداری و استمرار، ایمنی، گرمی و صمیمیت، همدلی، پشتیبانی، حمایت،

روابط

منظور از روابط، میزان کمک و پشتیبانی اعضای کلاس از یکدیگر است. راهکار زیر برای ایجاد روابط مثبت در محیط کلاس ارائه می شود:

محیطی امن ایجاد کنید تا یادگیرندگان بتوانند اعتماد کنند.

دانش آموزان با نیازهای ویژه اغلب احساساتی همراه

یادگیری و رفتار خود تعیین کنند. در مورد اهداف صحبت کنید، چگونگی تناسب درس‌ها را با این اهداف بیان کنید و به دانش‌آموزان کمک کنید تا پیشرفت خود در جهت نیل به این اهداف را نشان دهند.

معلمان باید بدانند

این افراد در معرض کاهش اعتماد به نفس،

افسردگی، عصبانیت، ترس و اضطراب قرار دارند و

این مسایل بر یادگیری آنها تأثیر منفی دارند

- بیشتر بر روی گسترش درک مطالب تکیه داشته باشید تا نشان دادن برتری در توانایی یا عملکرد بهتر از سایرین.

- اهداف کلی و مبهم را با تعریف اهداف فرعی و عینی به اهداف مشخص تبدیل کنید.

- برای پایبندی به اهداف از بازخورد دادن پی در پی، مستقیم و هدفمند استفاده کنید.

- به دانش‌آموزان کمک کنید تا هدف محور باشند. در مورد اهداف صحبت کنید و چگونگی تناسب درس‌ها را با این اهداف بیان نمایید (اگر می‌خواهید با رایانه کار کنید، باید این ... را درک کنید)، (وقتی برگه مالیات را پر می‌کنید، باید بتوانید یک سری عملیات ریاضی را انجام دهید)، (اگر می‌خواهید کشاورز خوبی باشید، باید مفهوم فرسایش را درک کنید).

- به دانش‌آموزان کمک کنید اهداف مشخص کوتاه‌مدت داشته باشند (می‌خواهم در این درس نمره عالی بگیرم)، (می‌خواهم این کتاب را در یک هفته بخوانم تا بتوانم سراغ کتاب بعدی بروم).

- به دانش‌آموزان کمک کنید تا اهداف بلند مدت داشته باشند (دوست دارم دبیرستان را با نمره خوب تمام کنم)، (وقتی دانشگاه را ترک کنم، می‌خواهم یک تاجر بزرگ شوم).

- به دانش‌آموزان کمک کنید مجموعه‌ای از اهداف را دنبال کنند (دوست دارم در دروس نظری و فعالیت‌های

کار جمعی، عدالت و آرامش

- انتقال حس با ارزش بودن و اعتماد شخصی به همه دانش‌آموزان حتی در صورت داشتن مشکل در یادگیری
- گسترش روابط اصیلی که در آن دانش‌آموزان پذیرش بدون شرط، غیرفربیکارانه، حمایت، احترام، رابطه صمیمانه و در صورت لزوم رحم و دلسوزی را احساس کنند.

- حمایت از دانش‌آموزان و ایجاد حس تعلق در آنها (معلم دوست دارد مرا در مدرسه ببیند)، (وقتی مریض می‌شوم و نمی‌توانم به مدرسه بروم، خیلی ناراحت می‌شوم).

- اعطای نقش‌های با ارزش به همه دانش‌آموزان در کلاس برای ایجاد وحدت میان آنان

- استفاده از طنز در جای مناسب برای کاهش تنش و ایجاد محیطی دوست داشتنی برای یادگیری

پیشرفت فردی

منظور از پیشرفت فردی، میزان رشد و ارتقاء دانش‌آموزان است. راهکارهای زیر برای کمک به این امر در محیط کلاس اجرا می‌شود:

- به دانش‌آموزان در تعیین اهداف کمک کنید

برخی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ممکن است توانایی خود را در تعیین اهداف ناچیز بدانند، برخی دیگر اهدافی را در نظر می‌گیرند که فراتر از استعداد آنهاست و بعضی اهدافی دارند که از نظر اجتماعی مورد قبول نیست. پژوهش‌ها نشان می‌دهند وقتی اهداف دست‌یافتنی باشند، دانش‌آموزان خود را در رسیدن به آنها متعهد می‌بینند، بخصوص وقتی که رسیدن به این اهداف نتایج خوبی برای آنها در برداشته باشد. برای کمک به دانش‌آموزان در تعیین اهداف می‌توان اقدامات زیر را انجام داد:

- به دانش‌آموزان کمک کنید تا اهدافی را برای

ورزشی موفق باشم و دوستان صمیمی هم داشته باشم).

ولی در چند هفته آینده باید روی ریاضی بیشتر کار کنیم. اطمینان دارم که در آینده بهتر کار خواهی کرد).
- حداقل یک بار در هفته زمانی را صرف ارتباط یک به یک با دانش آموزان کنید.

برخی دانش آموزان با نیازهای ویژه

ممکن است توانایی خود را در تعیین اهداف ناچیز بدانند، برخی دیگر اهدافی را در نظر می گیرند که فراتر از استعداد آنهاست و بعضی اهدافی دارند که از نظر اجتماعی مورد قبول نیست.

حفظ نظام کلاس

منظور از حفظ نظام کلاس، میزان نظم حاکم بر محیط کلاس، واضح بودن انتظارات معلم، حفظ کنترل و پذیرش تغییرات برای چنین نظامی است. راهکارهای زیر ارایه می شود:

- به دانش آموزان کمک کنید اهداف خود را اولویت بندی کرده و بین اهداف متناقض، قدرت انتخاب داشته باشند (سعی می کنم بین دروس نظری و فعالیت های ورزشی خود تعادل ایجاد کنم، اما می دانم که موفقیت در مدرسه بیشترین تأثیر را در آینده ام دارد).

- انتظارات بالا و در عین حال منطقی داشته باشید

توانایی دانش آموزان با نیازهای ویژه در یادگیری، اغلب به دلیل شکست در کارها، ضعیف انگاشته می شود. اگر معلمان و والدین انتظارات پایینی از عملکرد آنها داشته باشند، کاهش توانایی آنها بیشتر می شود. بنابراین باید:

- محیطی با انگیزه برای یادگیری فراهم کنید

راهبردهای زیر را می توان برای ایجاد انگیزه در نظر گرفت:

- باور کنید که تمام دانش آموزان می توانند یاد بگیرند و به آنها بفهمانید که می توانند به نتایج یادگیری لازم در برنامه درسی برسند.

- دقت داشته باشید که برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان محدودیت وجود دارد و در نهایت دانش آموزان باید مسوول یادگیری خود بشوند. (رضا من می توانم در یادگیری به تو کمک کنم و جهت بدهم اما نمی توانم به جای تو یاد بگیرم).

- به طور پیوسته انتظار خود را از دانش آموزان و والدین آنها افزایش دهید.

- در صورت بروز مشکلات شدید و مستمر در انگیزش، با احتیاط کار را ادامه دهید. تغییرات وسیع، ممکن، ولی دشوار هستند. صبر در اینجا یک ارزش محسوب می شود.

- به دانش آموزان یاد دهید که موفقیت، نتیجه تلاش و توانایی توأم است.

- توجه کنید که اهداف، احساسات و باورهای شخصی از درون فرد نشأت می گیرند و برای او اعتبار دارند و باید به عنوان یک واقعیت رو در روی ما مورد احترام قرار بگیرند بدون توجه به چگونگی انتظار شما از این واقعیات.

- در کار خود بحث و چالش داشته باشید، اما خواست ناممکن نداشته باشید؛ طوری که مثلاً دانش آموز بگوید: معلم ریاضی، مجبورم می کند که فکر کنم! وقتی درس مربوط به آتش فشان ها را تمام کردم، واقعاً می خواستم به جای دیگری بروم و بیشتر در مورد آنها بدانم.

- با دانش آموزان کم انگیزه صبور و در عین حال محکم باشید (نمی خواهم بگویم امروز خواست به درس نبود،

- به دانش آموزان کمک کنید نسبت به توانایی خود باور قوی پیدا کنند (وقتی واقعاً تلاش می کنم، اغلب کارها را می توانم انجام دهم)، (وقتی ریاضی را می فهمم، پس باید

بتوانم علوم را هم یاد بگیرم)، (اگر خوب درس بخوانم، حتماً به نتیجه می‌رسم).

- برای پاسخ‌گویی به سؤالات، درخواست‌ها و شرکت در بحث‌ها به دانش‌آموزان زمان کافی بدهید.

- رفتار مقبول و نامقبول، ظواهر و پی‌آمدهای آن‌ها را به دانش‌آموزان یاد دهید و به آنها فرصت دهید تا واکنش مناسب را تجربه کنند.

- رئیس باشید اما ریاست نکنید و توجه کنید که هرچند، راهبردهای مدیریت در کلاس لازم هستند، اما برای تحقق یادگیری کافی نیستند.

- در کلاس موقعیت‌های مناسب اتخاذ کنید

امروزه دیگر در کلاس‌های درس، معلم در جلوی کلاس و دانش‌آموزان در چند ردیف نیمکت، در مقابل او نمی‌نشینند. در واقع با توسعه یادگیری مشارکتی^۵ و سایر تغییرات، نقش معلم بیشتر «مدیریت» یادگیری است. معلم در کنار صرف زمانی برای آموزش کل کلاس، زمانی را نیز در کلاس می‌چرخد و نظارت و کمک لازم را در فرآیند یادگیری انجام می‌دهد. رعایت اصول زیر در جهت تعیین موقعیت مناسب در کلاس به معلم کمک می‌کند:

- در محلی قرار بگیرید که همه چیز را به خوبی ببینید.
- هر چند وقت یکبار با دانش‌آموزان تماس چشمی داشته باشید و رفتار آنها را به طور منظم زیر نظر داشته باشید تا علایم اولیه هشدار دهنده رفتار نامناسب را ببینید.
- به جای قرار گرفتن در موقعیت «معلم»، وارد قلمرو «دانش‌آموزان» شوید. با چرخیدن در کلاس می‌توانید مشکلات رفتاری را بهتر ببینید و رفتارهای مناسب را تقویت کنید.
- سعی کنید فضایی برای «مخفی شدن» دانش‌آموزانی که می‌خواهند از درس فرار کنند وجود نداشته باشد تا آنها نتوانند از ترس دیده شدنشان به این مکان‌ها پناه ببرند.
- در مورد دانش‌آموزان دارای مشکلات رفتاری نسبت

مقررات و مرزهای اصلی را به شکل واضح و روشن

تعریف کنید

برخی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در درک و عمل به مقررات اجتماعی مشکل دارند. برخی از آنها بیشتر به تخلف از مقررات توجه دارند. معلم باید توجه زیادی به ایجاد مقررات اصلی داشته باشد. مثلاً شما به عنوان معلم باید:

- درک کنید که مقررات و انتظارات و جریان‌های عادی کلاس نقش زیادی در کیفیت محیط یادگیری دارند.
- مقررات و انتظارات را در حداقل لازم نگه دارید تا محیط یادگیری منظمی داشته باشید.
- مقررات را با جملات مثبت بیان کنید (سعی کنید آرام حرکت کنید) و از بیانات منفی پرهیزید (دویدن ممنوع است).
- اطمینان حاصل کنید که تمامی معلمان مدرسه موافق با مقررات هستند.
- برای دست یافتن به مقررات با دانش‌آموزان و معلمان مذاکره کنید و سعی کنید مسوولیت اجرای مقررات بر عهده معلم و دانش‌آموزان باشد.

دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

اغلب به دلیل شکست در کارها، توانایی‌شان در یادگیری ضعیف انگاشته می‌شود. اگر معلمان والدین انتظارات پائینی از عملکرد آنها داشته باشند، کاهش توانایی آنها بیشتر می‌شود

- اجرای مقررات و فعالیت‌ها را به‌طور آزمایشی انجام دهید و از مؤثر بودن آنها در جلوگیری از ایجاد فرصت

به اولین علایم تنش یا مشکل هوشیار بوده و اقدامات آنها را خنثی کنید. گاه تنها چیزی که لازم است، یک ارتباط غیر کلامی^۶ برای نشان دادن توجه به این مساله است.

مخاطرات

خطر اصلی در اینجا تأکید صرف بر محتوای یادگیری

و راهبردهای آموزشی و نادیده گرفتن نقش مهمی است که شرایط در تحقق یادگیری دارند.

نتیجه‌گیری

کیفیت جو روان‌شناختی کلاس تأثیر زیادی در موفقیت دانش‌آموزان دارد. زمانی که دانش‌آموزان محیط یادگیری

زیر نویس‌ها:

1- Psychological environment

2- Relationships

3- personal development

4- system maintenance

5- cooperative group learning

6- non-verbal

منبع:

MITCHEL D.(2008). *What Really Works in Special and Inclusive Education* .Routledge taylor & Francis Group . London and NewYork. pp: 103-108

Abstract

Classroom climate of students with special needs in Inclusive education

The quality of the classroom climate is a significant determinant of learners' achievement. They learn better when they have positive perceptions of the classroom environment, particularly of you, the educator. Inclusive education is a method based on normalization and aimed at preparing the disabled persons to lead a happy life in the society. In Inclusive education, the students with special needs study in mainstream education classes side by side other students while using services of resource professional teachers as facilitator.

The key principle of classroom climate in Inclusive education is to create a psychological environment that facilitates learning. It draws teacher's attention to three main factors: relationships, personal development, system maintenance. In this essay we describe these factors and explain the strategies for creating positive relationships, personal development of students and system maintenance of classroom environment.